

ВІДЗИВ
офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Зігунова Василя Миколайовича на дисертацію
Камишнікової Ганни Володимирівни
на тему «Формування правової компетентності майбутніх фахівців
готельного господарства та туризму в процесі професійної підготовки»,
поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Одним із провідних факторів економічного розвитку регіонів в країнах світу сьогодні є туризм. В умовах децентралізацій нашої влади, створення туристських кластерів в інфраструктурі регіонів держави набуває важливого соціально-економічного значення. В розвитку туристських кластерів вагоме місце займає сфера обслуговування.

У цьому плані Україна сьогодні намагається активно розвивати індустрію гостинності та туризму. Одним із дієвих шляхів створення якісного туристського продукту є професійна компетентність майбутніх фахівців готельного господарства та туризму. Як показує сучасна практична діяльність фахівців індустрії гостинності та туризму, важливим складником їх професійної компетентності є правова компетентність.

Отже, обрана Г. В. Камишніковою проблема дослідження є дійсно актуальною. Цей факт підтверджується й чітко визначеними суперечностями, глибоке осмислення яких дало здобувачці змогу коректно сформулювати мету й завдання дослідження, правильно визначити його об'єкт і предмет.

Як свідчить аналіз тексту дисертації, вона містить 3 розділи, висновки, список використаних джерел (усього 329 позицій) та додатки. Визначений науковий апарат дослідження, структура та зміст представленої наукової роботи дають підстави констатувати достатній для її виконання рівень логічності й критичності мислення та наукової творчості здобувачки.

Слід також позитивно відзначити добре продуману методологію вивчення проблеми формування правової компетентності майбутніх фахівців готельного господарства та туризму в процесі професійної підготовки. Зокрема, під час проведення дослідження використано системний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний та герменевтичний підходи.

Позитивної оцінки заслуговує конкретизація й уточнення Г.В. Камишніковою таких ключових дефініцій дослідження, як «туризм», «право», «компетентність» тощо. Крім того, вагомою заслугою здобувачки є виокремлення основних чотирьох підходів науковців щодо трактування поняття «компетентність». Як визначено в дисертації, різні вчені розуміють під цим поняттям: інтегративну якість людини, що відображає її здатність і готовність використовувати правові знання й уміння для вирішення практичних професійних завдань; певний вид готовності, що полягає у здійсненні фахівцем морально-правових учинків в атмосфері активного самостійного творчого пошуку правової основи в ситуаційних моментах професійної діяльності; здатність людини ефективно вирішувати проблеми, що виникають у професійній діяльності, правовими способами й засобами; цілісну систему професійно-правових знань чинного законодавства та механізмів дії права, умінь мислити правовими категоріями, доречно використовувати набуті правові знання в професійній діяльності.

На основі проведеного аналізу в дисертації визначено, що правова компетентність майбутніх фахівців готельного господарства та туризму являє собою інтегративне професійно-особистісне утворення, що проявляється в правовій обізнаності та здатності людини дотримуватись у своїй поведінці й фаховій діяльності чинних у цій галузі правових норм, а також у прагненні спонукати оточення до вирішення наявних проблем у межах правового поля. Також з'ясовано, що правова компетентність виконує такі важливі функції, як:

нормативно-ціннісну, мотиваційно-спонукальну, інформаційно-гностичну, організаційно-технологічну, діагностично-коригувальну.

Не викликає сумніву висока наукова новизна дослідження, що насамперед виявляється в теоретичному обґрунтуванні, розробленні й експериментальній перевірці технології формування правової компетентності майбутніх фахівців індустрії гостинності та туризму, що реалізується на основі врахування специфічного правового ядра (цивільних, кримінальних, міжнародних правових норм) професійної діяльності фахівців готельно-туристичної галузі та включає концептуально-цільовий, змістово-процесуальний та контрольо-результативний блоки. Перший із них включає мету, науково-методичні підходи до проведення дослідження, функції правової компетентності, завдання та принципи реалізації технології. Другий компонент відображає структурні компоненти правової компетентності майбутніх фахівців готельного господарства та туризму, етапи та методичний інструментарій. Третій компонент визначає критерії, показники, рівні сформованості правової компетентності майбутніх фахівців туризму та готельного господарства, а також відбиває очікуваний результат реалізації технології.

Цілком логічною й чітко визначеною є емпірична частина дослідження, що відображає експериментальну практичну перевірку розробленої технології в професійній підготовці майбутніх фахівців індустрії гостинності та туризму. Формування правової компетентності майбутніх фахівців готельного господарства та туризму здійснювалось на трьох етапах: мотиваційно-спонукальному, спрямованого на розвиток у майбутніх фахівців мотивів щодо постійного вдосконалення власної правової компетентності, усвідомлення необхідності засвоєння правових норм і дотримання їх у професійній діяльності й інших сферах життєвої активності; організаційно-змістовому, що забезпечує засвоєння студентами професійно необхідних знань і вмінь

правового характеру; контрольно-коригувальному, що передбачає здійснення поточного контролю отриманих результатів щодо формування правової компетентності майбутніх фахівців та за необхідності внесення відповідних змін у педагогічну взаємодію. Для визначення ефективності розробленої технології було визначено критерії (мотиваційно-аксіологічний, знаннево-функціональний, особистісно-рефлексивний) та відповідні показники, а також рівні (низький, середній та високий) рівні сформованості правової компетентності студентів.

Перевірка ефективності зазначеної авторської технології відбувалась за допомогою комплексу обраних методів дослідження (спостереження, бесіди, тестування, експертне оцінювання тощо) та обраних діагностичних методик, адаптованих до поставленої мети експериментальної роботи. Результати апробації цієї технології в процесі здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців готельного господарства та туризму засвідчили підвищення рівня сформованості в них правової компетентності. Достовірність отриманих результатів підтверджується даними застосування статистичних методів дослідження. Отже, можна констатувати, що поставлена мета дослідження досягнута, завдання дослідження повністю виконані, що дає змогу зробити висновок про ефективність технології. Розроблені автором науково-методичні матеріали було впроваджено в освітній процес вишів туристичного профілю, що засвідчено відповідними довідками.

Теоретичні положення та практичні результати дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців готельного господарства та туризму, у системі підвищення кваліфікації викладачів вишів, що здійснюють підготовку фахівців для індустрії гостинності та туризму і це підтверджує їх практичну значущість. Слід також відзначити, що результати дослідження пройшли належну апробацію на наукових конференціях різного рівня та знайшли відображення у статтях у

фахових виданнях. Зокрема, за результатами проведеного дослідження автором опубліковано 13 наукових праць, із них 6 статей у провідних фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, 6 публікацій – у матеріалах конференцій.

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу Г. В. Камишнікової, відзначимо деякі її недоліки та запропонуємо певні рекомендації щодо подальших досліджень:

1. Як свідчить аналіз змісту дисертації, матеріали підрозділів 1.1 та 1.2 насичені цінною інформацією, яку доцільно було б враховувати під час проведення подальшого наукового пошуку. Однак наведений матеріал не завжди супроводжується авторською оцінкою.

2. Вважаю, що висновки до розділів дисертації є занадто лаконічними, що не дозволило гідною мірою відбити в них представлені в підрозділах наукові доробки. Тому бажано було б ці висновки розширити й більш докл розкрити здобуті результати у відповідності до сформульованих завдань. Крім того, у висновках до третього розділу дисертації доцільно було навести кількісні показники динаміки рівнів сформованості правової компетентності студентів, що зробило б ці висновки більш переконливими.

3. Позитивним аспектом дослідження є проведення пілотного дослідження, проте в дисертації бракує цілісного представлення його мети та завдань, а також розгорнутих коментарів отриманих результатів. Натомість окремі дані цього дослідження розпорошені по різних структурних підрозділах наукової роботи: а саме: у вступі та в підрозділі 3.1.

4. Варто підкреслити, що дисертанткою достатньо вдало визначено критерії та показники сформованості правової компетентності студентів. Але бажано було обґрунтувати зроблений вибір.

5. Слід зауважити, що в останні роки активно розвивається

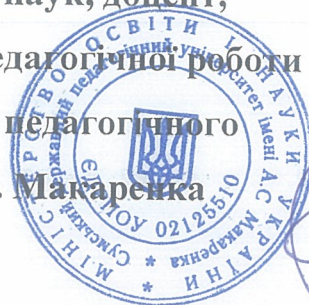
інклюзивний туризм, який забезпечує відповідними послугами туристів без обмежень й не передбачає необхідності брати їм із собою проводирок. На мій погляд, зміст дисертації значно б збагатився, якби в процесі формування правової компетентності майбутніх фахівців індустрії гостинності та туризму забезпечувалась їхня спеціальна правова підготовка до роботи в сфері інклюзивного туризму.

Проте визначені недоліки суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження. У цілому зміст дисертаційної роботи теоретично і методологічно обґрунтовано, вона має безперечну наукову новизну, теоретичну і практичну значущість.

Таким чином, можна підсумувати, що дисертація на тему «Формування правової компетентності майбутніх фахівців готельного господарства та туризму в процесі професійної підготовки» відповідає вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор, Камишнікова Ганна Володимирівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –

**кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка**

В. М. Зігунов